

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 30ής Ιανουαρίου 1997 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-4/95 και C-5/95,

που έχουν ως αντικείμενο δύο αιτήσεις του Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με τις οποίες ζητείται, στο πλαίσιο των διαφορών που εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Fritz Stöber (C-4/95),

José Manuel Piosa Pereira (C-5/95)

και

Bundesanstalt für Arbeit,

η έκδοση προδικαστικής απόφασης ως προς την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6), ο οποίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3427/89 του Συμβουλίου, της 30ής Οκτωβρίου 1989 (ΕΕ L 331, σ. 1),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. C. Moitinho de Almeida (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet και P. Jann, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. La Pergola

γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Ernst Röder, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Alberto José Navarro González, γενικό διευθυντή νομικού και θεσμικού συντονισμού επί κοινοτικών υποθέσεων, και Miguel Bravo-Ferrer Delgado, abogado del Estado, του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη Μαρία Πατακιά, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, και τον Horstpeter Kreppel, δημόσιο υπάλληλο κράτους μέλους αποσπασμένο στην ίδια υπηρεσία,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Γερμανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τη Sabine Maass, Regierungsrätin z. A. στο Ομοσπον-

διακό Υπουργείο Οικονομίας, της Ισπανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον Miguel Bravo-Ferrer Delgado, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον Jürgen Grunwald, νομικό σύμβουλο, και τη Μαρία Πατακιά, κατά τη συνεδρίαση της 28ης Μαρτίου 1996,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Ιουνίου 1996,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με δύο διατάξεις της 25ης Νοεμβρίου 1994, που περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 12 Ιανουαρίου 1995, το Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen υπέβαλε ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6), ο οποίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3427/89 του Συμβουλίου, της 30ής Οκτωβρίου 1989 (ΕΕ L 331, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 1408/71).
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ του Stöber (C-4/95) και του Piosa Pereira (C-5/95), αφενός, και του Bundesanstalt für Arbeit (ομοσπονδιακού γραφείου εργασίας), αφετέρου, εξαιτίας της αργήσεως του

τελευταίου να λάβει υπόψη τα τέκνα των Stöber και Piosa Pereira τα οποία δεν κατοικούν στη Γερμανία στον υπολογισμό του ποσού των επιδομάτων για συντηρούμενα τέκνα που προβλέπει η γερμανική νομοθεσία.

- 3 Δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 5, του Bundeskindergeldgesetz (γερμανικού νόμου περί των επιδομάτων για συντηρούμενα τέκνα, στο εξής: BKGG), της 25ης Ιουνίου 1969, τα τέκνα που δεν έχουν ούτε την κατοικία τους ούτε τη συνήθη διαμονή τους στη Γερμανία δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό των οικογενειακών παροχών.
- 4 Η υπόθεση C-4/95 αφορά τον Stöber, Γερμανό υπήκοο, ο οποίος εργάστηκε στην Ιρλανδία μέχρι το 1969 και στη συνέχεια εγκαταστάθηκε στη Γερμανία όπου, μέχρι το 1977, κατέβαλλε εισφορές, ως μισθωτός εργαζόμενος, στο υποχρεωτικό σύστημα ασφάλισης ασθενείας και γήρατος. Από 1ης Φεβρουαρίου 1977 ασκεί στο κράτος αυτό ανεξάρτητη επαγγελματική δραστηριότητα και καταβάλλει εκουσίως εισφορές τόσο στο εκ του νόμου προβλεπόμενο σύστημα ασφάλισης γήρατος των υπαλλήλων όσο και σε ένα εκ του νόμου προβλεπόμενο επικουρικό σύστημα ασφάλισης ασθενείας.
- 5 Τον Νοέμβριο του 1988, ο Stöber ζήτησε να ληφθεί υπόψη, κατά τον υπολογισμό των οικογενειακών επιδομάτων για τα δύο τέκνα του από τον δεύτερο γάμο του, η κόρη του που έχει γεννηθεί από τον πρώτο γάμο του και κατοικεί με τη μητέρα της στην Ιρλανδία. Όπως δήλωσε ο Stöber, η ενδιαφερομένη κατοικεί μαζί του κατά τη διάρκεια των διακοπών. Εξάλλου, είναι εγγεγραμμένη στο μητρώο του πληθυσμού στη Γερμανία.
- 6 Το αίτημα αυτό απορρίφθηκε με απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 1988, η οποία επικυρώθηκε με απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 1989, με την αιτιολογία ότι το εν λόγω τέκνο δεν είχε στη Γερμανία ούτε την κατοικία του ούτε τη συνήθη διαμονή του υπό την έννοια του BKGG.

- 7 Το Bundesanstalt für Arbeit, αφού δέχθηκε, ενώπιον του Sozialgericht Dortmund, να επανεξετάσει το αίτημα υπό το φως του κοινοτικού δικαίου, το απέρριψε εκ νέου, με απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1990, η οποία επικυρώθηκε στις 8 Απριλίου 1991. Ο γερμανικός φορέας θεώρησε συγκεκριμένα ότι ο Stöber δεν ήταν «μη μισθωτός» υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71 και ότι, συνολικά, δεν μπορούσε να επικαλεστεί το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71.
- 8 Σύμφωνα με το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε με ισχύ από τις 15 Ιανουαρίου 1986, «Ο μισθωτός ή μη μισθωτός που υπάγεται στη νομοθεσία κράτους μέλους δικαιούται, για τα μέλη της οικογένειάς του που κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, οικογενειακές παροχές που προβλέπονται από τη νομοθεσία του πρώτου κράτους, σαν να κατοικούσαν τα μέλη αυτά στο έδαφος του κράτους αυτού, με την επιφύλαξη των διατάξεων του παραρτήματος VI.»
- 9 Το άρθρο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 ορίζει ότι, για την εφαρμογή του κανονισμού, «ως “μισθωτός” και “μη μισθωτός” νοείται, αντίστοιχα, κάθε πρόσωπο:
- i) το οποίο είναι ασφαλισμένο δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής συνεχισσεως της ασφαλίσεως κατά ενός ή περισσότερων κινδύνων που αντιστοιχούν στους κλάδους συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως που εφαρμόζεται στους μισθωτούς ή μη μισθωτούς,

ii) το οποίο είναι ασφαλισμένο υποχρεωτικά κατά ενός ή περισσότερων κινδύνων που αντιστοιχούν στους κλάδους στους οποίους εφαρμόζεται ο παρών κανονισμός, στο πλαίσιο συστήματος κοινωνικής ασφάλισης που καλύπτει όλους τους κατοίκους ή το σύνολο του ενεργού πληθυσμού:

— όταν οι τρόποι διαχείρισης ή χρηματοδότησης του συστήματος αυτού επιτρέπουν τον χαρακτηρισμό του ως μισθωτού ή μη μισθωτού ή,

— ελλείψει τέτοιων κριτηρίων, όταν το πρόσωπο είναι ασφαλισμένο δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής συνέχισης της ασφάλισης κατά άλλου κινδύνου καθοριζομένου στο παράρτημα I, στο πλαίσιο συστήματος δημιουργηθέντος προς όφελος των μισθωτών ή μη μισθωτών ή ενός συστήματος αναφερομένου στο σημείο iii) ή, ελλείψει τέτοιου συστήματος, στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, όταν το πρόσωπο αυτό ανταποκρίνεται στον ορισμό του παραρτήματος I,

(...)

iv) το οποίο είναι ασφαλισμένο προαιρετικά κατά ενός ή περισσότερων κινδύνων που αντιστοιχούν στους κλάδους στους οποίους εφαρμόζεται ο παρών κανονισμός, στο πλαίσιο συστήματος κοινωνικής ασφάλισης κρά-

τους μέλους δημιουργηθέντος προς όφελος των μισθωτών ή μη μισθωτών ή όλων των κατοίκων ή ορισμένων κατηγοριών κατοίκων:

— αν τούτο ασκεί μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα ή

— αν τούτο είχε προηγουμένως ασφαλισθεί υποχρεωτικά κατά του ίδιου κινδύνου, στο πλαίσιο συστήματος δημιουργηθέντος προς όφελος των μισθωτών ή μη μισθωτών του ίδιου κράτους μέλους.

(...)»

- 10 Το παράρτημα I, μέρος I «Μισθωτοί ή/και μη μισθωτοί (άρθρο 1, στοιχείο α', σημεία ii και iii, του κανονισμού», σημείο Γ (Γερμανία), του κανονισμού 1408/71 προβλέπει τα εξής:

«Αν ο γερμανικός φορέας είναι ο αρμόδιος φορέας για τη χορήγηση οικογενειακών παροχών, σύμφωνα με τον τίτλο III, κεφάλαιο 7, του κανονισμού, θεωρείται, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, του κανονισμού:

- α) ως μισθωτός πρόσωπο ασφαλισμένο υποχρεωτικά κατά του κινδύνου της ανεργίας ή πρόσωπο το οποίο λαμβάνει, σε συνάρτηση με την ασφάλιση αυτή, παροχές εις χρήμα λόγω ασθένειας ή ανάλογες παροχές.

β) ως μη μισθωτός πρόσωπο που ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα και το οποίο υποχρεούται:

— να ασφαλισθεί ή να καταβάλλει εισφορές κατά του κινδύνου γήρατος σε σύστημα ασφαλίσεως μη μισθωτών ή

— να ασφαλισθεί στο πλαίσιο της υποχρεωτικής ασφαλίσεως συντάξεως.»

11 Στη συνέχεια, το Sozialgericht Dortmund δέχθηκε την προσφυγή που άσκησε ο Stöber κατά της προαναφερθείσας αποφάσεως της 8ης Απριλίου 1991, για το χρονικό διάστημα από 1ης Μαΐου 1988 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1991, ημερομηνία κατά την οποία η ενδιαφερόμενη τελείωσε το σχολείο. Συγκεκριμένα, κατά το Sozialgericht Dortmund, ο Stöber είναι «μη μισθωτός» υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού 1408/71, στο μέτρο που είναι ασφαλισμένος δυνάμει προαιρετικής ασφαλίσεως συντάξεως. Επομένως, μπορούσε να επικαλεστεί τις διατάξεις του άρθρου 73 του κανονισμού αυτού.

12 Το καθού άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, το καθού υποστήριξε ότι κρίσιμες εν προκειμένω είναι μόνον οι συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, και του παραρτήματος I του κανονισμού 1408/71, το οποίο δίδει τον ορισμό του όρου «μη μισθωτός» υπό την έννοια του άρθρου

1, στοιχείο α', σημείο ii, του κανονισμού 1408/71, στην περίπτωση που αρμόδιος φορέας για τη χορήγηση οικογενειακών παροχών, σύμφωνα με τον τίτλο III, κεφάλαιο 7, του κανονισμού, είναι ένας γερμανικός φορέας. Σύμφωνα με το μέρος I, σημείο Γ, στοιχείο β', του παραρτήματος αυτού, ο Stöber δεν εμπίπτει στον κανονισμό 1408/71, αφού δεν υπάγεται στην υποχρεωτική ασφάλιση.

- 13 Η υπόθεση C-5/95 αφορά τον Piosa Pereira, Ισπανό υπήκοο, ο οποίος είχε ασκήσει έμμισθη δραστηριότητα στη Γερμανία και, για τον λόγο αυτό, ήταν υποχρεωτικά ασφαλισμένος στα συστήματα ασφαλίσεως ασθενείας και γήρατος μέχρι τις 9 Σεπτεμβρίου 1988. Από 1ης Απριλίου 1989 εργάζεται ως ελεύθερος επαγγελματίας στη Γερμανία και καταβάλλει, από τις 23 Απριλίου 1989, εκουσίως εισφορές σ' ένα τοπικό ταμείο ασφαλίσεως ασθενείας.
- 14 Στις 31 Οκτωβρίου 1989 ο Piosa Pereira υπέβαλε αίτηση για να του χορηγηθούν οικογενειακά επιδόματα για τα τρία τέκνα του, που κατοικούν στην Ισπανία με τη σύζυγό του, με την οποία τελεί σε διάσταση. Στις 7 Αυγούστου 1990, το αίτημα αυτό απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι ο αιτών δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 και ότι, συνεπώς, δεν μπορούσε να επικαλεστεί το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε στις 10 Σεπτεμβρίου 1990.
- 15 Ο Piosa Pereira άσκησε τότε προσφυγή ενώπιον του Sozialgericht Dortmund, το οποίο, στις 24 Σεπτεμβρίου 1990, δέχθηκε την αίτησή του, καθόσον έκρινε ότι ο Piosa Pereira μπορούσε να επικαλεστεί το άρθρο 73. Συγκεκριμένα, όπως δέχθηκε το εν λόγω δικαστήριο, στο μέτρο που ο Piosa Pereira είχε υπαχθεί σε συνεχιζόμενη προαιρετική ασφάλιση ασθενείας, ενέπιπτε στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, δυνάμει του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο i, του κανονισμού 1408/71. Αντιθέτως, το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι δεν είχε εφαρμογή το παράρτημα I, στο μέτρο που το πεδίο εφαρμογής του περιορίζεται στα συστήματα που διαλαμβάνονται στο άρθρο 1, στοιχείο α', σημείο ii, του ίδιου κανονισμού.
- 16 Στις 12 Νοεμβρίου 1992, το καθού των κυρίων δικών άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

- 17 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι ούτε ο Stöber ούτε ο Piosa Pereira μπορούν να αξιώσουν, κατ' εφαρμογήν της γερμανικής νομοθεσίας, οικογενειακά επιδόματα για τα τέκνα τους που κατοικούν στην αλλοδαπή. Συγκεκριμένα, το άρθρο 2, παράγραφος 5, πρώτη περίοδος, του BKGG δεν επιτρέπει να λαμβάνονται υπόψη, κατά τον υπολογισμό των οικογενειακών παροχών, τα τέκνα που δεν έχουν ούτε την κατοικία τους ούτε τη συνήθη διαμονή τους στη Γερμανία.
- 18 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ωστόσο αν οι αιτούντες της κύριας δίκης μπορούν, ως μη μισθωτοί, να στηρίξουν τις αξιώσεις τους στο άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71. Συγκεκριμένα, οι δύο ενδιαφερόμενοι πληρούν, κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, τις προϋποθέσεις για να θεωρηθούν ως «μη μισθωτοί» υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71. Ο Stöber πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο iv, του κανονισμού 1408/71, ως ελεύθερος επαγγελματίας, ασφαλισμένος προαιρετικά κατά των κινδύνων γήρατος και ασθένειας, στο πλαίσιο συστήματος οργανωθέντος υπέρ των μισθωτών, στο οποίο υπαγόταν προηγουμένως υποχρεωτικά. Ο Piosa Pereira πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 1, στοιχείο α', σημεία i και iv, του κανονισμού 1408/71, ως ελεύθερος επαγγελματίας ασφαλισμένος δυνάμει προαιρετικής συνεχίσεως της ασφάλισης κατά του κινδύνου ασθένειας, στο πλαίσιο συστήματος οργανωθέντος υπέρ των μισθωτών, βάσει προγενεστέρων περιόδων υποχρεωτικής ασφάλισης.
- 19 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, αντιθέτως, οι ενδιαφερόμενοι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπουν οι συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, δεύτερη περίπτωση, και του παραρτήματος I, μέρος I, σημείο Γ, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71. Πράγματι, μολονότι η γερμανική νομοθεσία περί των οικογενειακών επιδομάτων εγκαθιδρύει ένα σύστημα υπαγόμενο στις «οικογενειακές παροχές» (άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο η', του κανονισμού 1408/71), το οποίο έχει εφαρμογή σε όλους τους κατοίκους και του οποίου οι τρόποι διαχειρίσεως δεν επιτρέπουν να γίνεται διάκριση μεταξύ μισθωτών και ελευθέρων επαγγελματιών, οι αιτούντες των κυρίων δικών δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του παραρτήματος I, μέρος I, σημείο Γ, στοιχείο β', στο οποίο παραπέμπει το σημείο ii, δεύτερη περίπτωση, καθόσον είναι ασφαλισμένοι μόνον προαιρετικά.

- 20 Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι, υπ' αυτές τις συνθήκες, αν γίνει δεκτό ότι το προαναφερθέν άρθρο 1, στοιχείο α', σημείο ii, ορίζει συσταλτικά την έννοια «μη μισθωτός» υπό το πρίσμα της γερμανικής ρυθμίσεως περί των οικογενειακών επιδομάτων, οι αιτούντες της κύριας δίκης δεν μπορούν να επικαλεστούν το προαναφερθέν άρθρο 73.
- 21 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, κατά τη γερμανική νομολογία και θεωρία, εφόσον αρμόδιος για τη χορήγηση των οικογενειακών παροχών είναι ένας γερμανικός φορέας, κρίσιμο είναι μόνο το προαναφερθέν σημείο ii. Κατά την άποψη αυτή, οι ειδικές προϋποθέσεις που προβλέπει το παράρτημα I συνηγορούν, πράγματι, υπέρ της εφαρμογής της διατάξεως αυτής, ως *lex specialis*, στο πλαίσιο της γερμανικής νομοθεσίας περί των οικογενειακών επιδομάτων. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι η ερμηνεία αυτή προϋποθέτει ότι καθένα από τα σημεία i έως iv μπορεί να εφαρμοστεί ειδικά σε συγκεκριμένους κινδύνους και συστήματα ασφαλίσεως. Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται από τη δομή του κανονισμού 1408/71, δεδομένου ότι οποιαδήποτε διαφορετική ερμηνεία θα καθιστούσε περιττό τον ορισμό του παραρτήματος I, μέρος I, σημείο Γ.
- 22 Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι, με την απόφαση της 3ης Μαΐου 1990 στην υπόθεση C-2/89, *Kits van Heijningen* (Συλλογή 1990, σ. I-1755), το Δικαστήριο δέχθηκε εντούτοις ότι ο όρος «μισθωτός» καλύπτει κάθε πρόσωπο το οποίο είναι ασφαλισμένο στο πλαίσιο ενός από τα αριθμούμενα στο άρθρο 1, στοιχείο α', συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως κατά των κινδύνων και υπό τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στην εν λόγω διάταξη. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η διατύπωση αυτή αφήνει να εννοηθεί ότι η υπαγωγή σε οποιοδήποτε από τα συστήματα που αναφέρονται στο άρθρο 1, στοιχείο α', προσδίδει στον ασφαλισμένο την ιδιότητα εργαζομένου ο οποίος μπορεί να επικαλείται τις διάφορες διατάξεις του κανονισμού 1408/71.

- 23 Το αιτούν δικαστήριο, αμφιταλαντευόμενο μεταξύ των δύο αυτών απόψεων, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα:

Στην υπόθεση C-4/95:

«Πρέπει, όσον αφορά την καταβολή οικογενειακών επιδομάτων στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, να θεωρείται ως “μη μισθωτός”, υπό την έννοια του άρθρου 73 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, όποιος ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα στη χώρα αυτή και ανταποκρίνεται στον ορισμό του “μη μισθωτού” του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο iv, όχι όμως και στον ορισμό που απορρέει από τις συνδυασμένες διατάξεις του σημείου ii, δεύτερη περίπτωση, πρώτη εναλλακτική δυνατότητα, και του παραρτήματος I, μέρος I, σημείο Γ, στοιχείο β';»

Στην υπόθεση C-5/95:

«Πρέπει, όσον αφορά την καταβολή οικογενειακών επιδομάτων στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, να θεωρείται ως “μη μισθωτός”, υπό την έννοια του άρθρου 73 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, όποιος ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα στη χώρα αυτή και ανταποκρίνεται στον ορισμό του “μη μισθωτού” του άρθρου 1, στοιχείο α', σημεία i και iv, όχι όμως και στον ορισμό που απορρέει από τις συνδυασμένες διατάξεις του σημείου ii, δεύτερη περίπτωση, πρώτη εναλλακτική δυνατότητα, και του παραρτήματος I, μέρος I, σημείο Γ, στοιχείο β';»

- 24 Με τα ερωτήματα αυτά, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν, όσον αφορά την καταβολή οικογενειακών επιδομάτων δυνάμει της γερμανικής νομοθεσίας, το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά μόνον τους μη μισθωτούς οι οποίοι ανταποκρίνονται στον ορισμό που απορρέει από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, και του παραρτήματος I, μέρος I, σημείο Γ, στοιχείο β', του ίδιου κανονισμού.

- 25 Κατά το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 3427/89 με ισχύ από τις 15 Ιανουαρίου 1986, ο «μη μισθωτός» που υπάγεται στη νομοθεσία κράτους μέλους δικαιούται, για τα μέλη της οικογένειάς του που κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, τις οικογενειακές παροχές που προβλέπονται από τη νομοθεσία του πρώτου κράτους, σαν να κατοικούσαν τα μέλη αυτά στο έδαφος του εν λόγω κράτους.
- 26 Το προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 ορίζεται στο άρθρο 2 αυτού. Κατά την παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου, ο κανονισμός 1408/71 έχει εφαρμογή, μεταξύ άλλων, στους «μισθωτούς ή μη μισθωτούς που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων από τα κράτη μέλη».
- 27 Ο όρος «μη μισθωτοί» που χρησιμοποιείται στη διάταξη αυτή ορίζεται στο άρθρο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71. Καλύπτει κάθε πρόσωπο το οποίο είναι ασφαλισμένο στο πλαίσιο ενός από τα αναφερόμενα στο άρθρο 1, στοιχείο α', συστήματα κοινωνικής ασφάλισης κατά των κινδύνων και υπό τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στην εν λόγω διάταξη (προαναφερθείσα απόφαση *Kits van Heijningen*, σκέψη 9).
- 28 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι όσοι βρίσκονται σε κατάσταση όμοια με εκείνη των αιτούντων των κυρίων δικών εμπíπτουν στον ορισμό του «μη μισθωτού», ιδίως υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο iv, του κανονισμού 1408/71, καθόσον είναι ασφαλισμένοι κατά των κινδύνων ασθενείας ή γήρατος, που αντιστοιχούν στους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης στους οποίους εφαρμόζεται ο κανονισμός 1408/71, στο πλαίσιο συστήματος κοινωνικής ασφάλισης οργανωθέντος υπέρ των εργαζομένων και, ιδίως, καθόσον ασκούν μη μισθωτή δραστηριότητα.

- 29 Ωστόσο, από το ίδιο το κείμενο του παραρτήματος I, μέρος I, σημείο Γ, στοιχείο β', στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 1, στοιχείο α', σημείο ii, του κανονισμού 1408/71, προκύπτει ότι δικαίωμα επί των προβλεπομένων από τη γερμανική νομοθεσία οικογενειακών επιδομάτων, δυνάμει του τίτλου III, κεφάλαιο 7, του κανονισμού 1408/71, έχουν μόνον οι εργαζόμενοι που είναι υποχρεωτικά ασφαλισμένοι στο πλαίσιο ενός από τα συστήματα που αναφέρονται στη διάταξη αυτή.
- 30 Βεβαίως, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 1986 στην υπόθεση 300/84, Van Roosmalen, Συλλογή 1986, σ. 3097, σκέψεις 18 και 20), ο όρος «μη μισθωτός» υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού του κανονισμού αυτού, που έγκειται στην εγκαθίδρυση μιας όσο το δυνατόν πληρέστερης ελευθερίας στην κυκλοφορία των διακινουμένων εργαζομένων, αρχή η οποία αποτελεί ένα από τα θεμέλια της Κοινότητας.
- 31 Ωστόσο, όπως ορθώς παρατήρησε η Γερμανική Κυβέρνηση, ο κοινοτικός νομοθέτης, περιλαμβάνοντας με τον κανονισμό 3427/89 τους μη μισθωτούς στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71, μπόρεσε να προσδιορίσει ο ίδιος σε ποιους από αυτούς θεωρούσε ότι έπρεπε να εφαρμοστούν οι εν λόγω διατάξεις. Έτσι, όσον αφορά την καταβολή των προβλεπομένων από τη γερμανική νομοθεσία οικογενειακών παροχών, ο κοινοτικός νομοθέτης επέλεξε ως κριτήριο την υποχρεωτική ασφάλιση κατά του κινδύνου του γήρατος σε σύστημα ασφάλισης μη μισθωτών ή στο πλαίσιο της υποχρεωτικής ασφάλισης συντάξεως.
- 32 Η παροχή σε εργαζόμενο, ευρισκόμενο σε κατάσταση όμοια με τις επίμαχες στις διαφορές των κυρίων δικών, της δυνατότητας να επικαλεστεί έναν από τους λοιπούς ορισμούς της έννοιας «μη μισθωτός» που προβλέπονται στο άρθρο 1, στοιχείο α', προκειμένου να λάβει τις προβλεπόμενες από τη γερμανική νομοθεσία κοινωνικές παροχές θα ισοδυναμούσε με το να αφαιρεθεί από τη διάταξη του παραρτήματος κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα.

- 33 Όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στην παράγραφο 32 των προτάσεών του, το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από την προαναφερθείσα απόφαση *Kits van Heijningen*, με την οποία το Δικαστήριο απλώς διευκρίνισε το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, όπως ορίζεται με το άρθρο 2 αυτού, χωρίς να επιχειρήσει να επιλύσει τα προβλήματα που δημιουργούν οι διάφοροι ορισμοί που περιέχονται στο άρθρο 1, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού.
- 34 Επομένως, εφόσον αρμόδιος φορέας για την καταβολή των οικογενειακών παροχών είναι ένας γερμανικός φορέας, ο όρος «μη μισθωτός», υπό την έννοια του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71, πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι καλύπτει μόνον τα πρόσωπα που πληρούν τις ειδικές προϋποθέσεις του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, δεύτερη περίπτωση, και του παραρτήματος I, μέρος I, σημείο Γ, στοιχείο β', ενώ οι ορισμοί του άρθρου 1, στοιχείο α', σημεία i και iv, μπορούν, ενδεχομένως, να τύχουν εφαρμογής στους λοιπούς κινδύνους κατά των οποίων ο εργαζόμενος είναι ασφαλισμένος προαιρετικά.
- 35 Κατά την προαναφερθείσα διάταξη του παραρτήματος I, η ιδιότητα του μη μισθωτού εξαρτάται ιδίως από την υπαγωγή σε σύστημα ασφαλίσεως γήρατος. Όσον αφορά τους μη μισθωτούς, η γερμανική νομοθεσία τους επιτρέπει να υπαχθούν σ' ένα τέτοιο σύστημα εντός ορισμένης προθεσμίας από την έναρξη ασκήσεως της ανεξάρτητης δραστηριότητας.
- 36 Συναφώς, επιβάλλεται να τονιστεί ότι ουδόλως απαγορεύεται στα κράτη μέλη να χορηγούν το ευεργέτημα των οικογενειακών παροχών μόνο στα πρόσωπα που ανήκουν σε μια κοινότητα αλληλεγγύης την οποία συνιστά ένα σύστημα ασφαλίσεως γήρατος. Πράγματι, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να καθορίζουν τις προϋποθέσεις χορηγήσεως δικαιωμάτων επί παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως, δεδομένου ότι ο κανονισμός 1408/71 έχει αποκλειστικά συντονιστική λειτουργία.

- 37 Ωστόσο, ο BKGG χορηγεί οικογενειακά επιδόματα σε κάθε πρόσωπο που έχει την κατοικία του ή τη συνήθη διαμονή του στο έδαφος όπου ισχύει ο νόμος αυτός, εφόσον τα συντηρούμενα τέκνα του εν λόγω πρόσωπου έχουν την κατοικία τους ή τη συνήθη διαμονή τους στο ίδιο έδαφος.
- 38 Επομένως, ο νόμος αυτός καθιερώνει διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των υπηκόων που δεν έχουν κάνει χρήση του δικαιώματός τους ελεύθερης κυκλοφορίας και των διακινουμένων εργαζομένων σε βάρος των τελευταίων, αφού κυρίως τα τέκνα των τελευταίων είναι εκείνα που δεν κατοικούν στο έδαφος του κράτους μέλους που χορηγεί τις παροχές.
- 39 Στο μέτρο που ο φάκελος των προκειμένων υποθέσεων δεν περιέχει κανένα στοιχείο ικανό να δικαιολογήσει αντικειμενικά αυτή τη διαφορετική μεταχείριση, αυτή πρέπει να θεωρηθεί ως επαγόμενη δυσμενείς διακρίσεις και, επομένως, ως ασυμβίβαστη προς το άρθρο 52 της Συνθήκης.
- 40 Συναφώς, επιβάλλεται να διευκρινιστεί ότι, αντίθετα προς την περίπτωση την οποία αφορούσε η διαφορά που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως της 4ης Οκτωβρίου 1991 στην υπόθεση C-15/90, Middleburgh (Συλλογή 1991, σ. I-4655, σκέψεις 14 και 15), οι κανόνες, στον τομέα της ελευθερίας εγκαταστάσεως, οι οποίοι ήταν απαραίτητοι ιδίως προκειμένου να είναι βέβαιοι ότι τα επιδόματα χρησιμοποιούνται πράγματι για τη διατροφή των συντηρούμενων τέκνων και προκειμένου να αποφεύγεται η σώρευση των επιδομάτων αυτών, έχουν εν προκειμένω θεσπιστεί από τον κοινοτικό νομοθέτη, όσον αφορά τις επίμαχες περιόδους. Επομένως, σε περιπτώσεις όπως αυτές που υποβλήθηκαν στην κρίση του αιτούντος δικαστηρίου, στις εθνικές αρχές επαπόκειται να εφαρμόσουν κατ' αναλογία τους εν λόγω κανόνες, οι οποίοι μπορούν να εφαρμοστούν στους μη μισθωτούς που εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71.

- 41 Υπ' αυτές τις συνθήκες, στο εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, όσον αφορά την καταβολή οικογενειακών επιδομάτων δυνάμει της γερμανικής νομοθεσίας, το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι αφορά μόνον τους μη μισθωτούς που ανταποκρίνονται στον ορισμό που απορρέει από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, και του παραρτήματος I, μέρος I, σημείο Γ, στοιχείο β', του ίδιου κανονισμού. Ωστόσο, το άρθρο 52 της Συνθήκης απαγορεύει ρύθμιση κράτους μέλους η οποία θέτει, για τον υπολογισμό των οικογενειακών παροχών, ως προϋπόθεση να κατοικούν τα τέκνα ενός μη μισθωτού στο εν λόγω κράτος μέλος.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 42 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική Κυβέρνηση, η Ισπανική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διατάξεις της 25ης Νοεμβρίου 1994 το Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen, αποφαινεται:

Όσον αφορά την καταβολή οικογενειακών επιδομάτων δυνάμει της γερμανικής νομοθεσίας, το άρθρο 73 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών

τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, ο οποίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3427/89 του Συμβουλίου, της 30ής Οκτωβρίου 1989, έχει την έννοια ότι αφορά μόνον τους μη μισθωτούς που ανταποκρίνονται στον ορισμό που απορρέει από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 1, στοιχείο α', σημείο ii, και του παραρτήματος I, μέρος I, σημείο Γ, στοιχείο β', του ίδιου κανονισμού. Ωστόσο, το άρθρο 52 της Συνθήκης ΕΚ έχει την έννοια ότι απαγορεύει ρύθμιση κράτους μέλους η οποία θέτει, για τον υπολογισμό των οικογενειακών παροχών, ως προϋπόθεση να κατοικούν τα τέκνα ενός μη μισθωτού στο εν λόγω κράτος μέλος.

Moitinho de Almeida

Gulmann

Edward

Puissochet

Jann

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 30 Ιανουαρίου 1997.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

R. Grass

J. C. Moitinho de Almeida